

Mange årsager til at få anlagt en stomi

I Danmark er der anslået 10-12.000 mennesker som lever med en stomi og selv om flere får anlagt en stomi, er tallet alligevel nogenlunde konstant, fordi flere får lagt stomien tilbage. Samtidigt bliver operationsteknikken hele tiden forbedret, ligesom der gøres store fremskridt omkring kvaliteten af stomiposerne.

• Af Lars Aksel Jakobsen
laj@raskmagasinet.dk

Der findes ingen officielle tal for hvor mange, der har en stomi i Danmark, men det skønnes, at det handler om 10-12.000 personer og man ved, at der hvert år anlægges omkring 1.000 stomier.

Her følger en lille kortlægning af, hvad en stomi er: En stomi kan være enten midlertidig eller permanent. Overordnet set er der tre almindelige typer af stomier, nemlig colostomi, ileostomi eller urostomi. De har alle til formål at lede kroppens affaldsstoffer ud af en anden åbning end den, man er født med. Ordet stomi betyder munding eller mund og bruges om en operativt skabt forbindelse mellem et organ og huden. Tyktarmsstomi, colostomi, er mest udbredt og udgør to-tredjedele af samtlige stomier. Herudover er der cirka 2.500 med tyndtarmsstomi, illeostomi, mens urinstomi, urostomi, forekommer i de øvrige tilfælde.

I virkeligheden er der et utal af grunde til, at folk får stomi. På den ene side handler det om sygdomme som kræft og inflammatorisk tarmsygdom affødt af livsstilssygdomme. Generne efter en alvorlig ulykke kan være en anden eventuel midlertidig grund. Inkontinens, som kan ramme alle, er også en faktor, ligesom kvinder, der har været igennem flere fødsler, kan være udsatte. Men eksperterne er enige om, at den væsentligste årsag til stigningen i stomi er, at folk i dag bliver ældre og ældre. For selvom de samme mennesker også kommer i stadig bedre form, bestemmer biologien trods alt stadig over alderen. Og den betyder, at man langsomt får stadig slappere lukkemuskler i endetarmen.

Flere midlertidige stomier

Colostomierne er ofte cancerrelaterede og kommer fra tyktarmen, men nye onkologiske behandlingsmuligheder som kemo og strålebehandling gør, at langt flere får midlertidige stomier end tidligere. Strålebehandling kan gives både inden og efter en operation. Bagefter er tumor svundet og kapslet ind og kan derved fjernes med bevarelse af endetarmen og nedlæggelse af stomien. I 2011 konstateredes ca. 4.400 nye tilfælde af tyktarmskræft og kræft i endetarmen. Kræft i tyktarmen er en alvorlig lidelse, og chancen for at blive helbredt er større, jo tidligere sygdommen bliver opdaget. Der er nu ved at blive etableret screeningsundersøgelser i Danmark med henblik på tidlig opsporing af tyktarmskræft.

Ileostomierne foretages også i højere grad midlertidigt. Sygdomsbaggrundene er her overvejende inflammatoriske tarmsygdomme, hvor der sker en voldsom stor udvikling omkring den medicinske behandling i disse år, fx af livsstilssygdomme som Colitis ulcerosa og Crohns sygdom, idet de er særlig udbredt i den vestlige verden og forekommer i et stigende i antal.

Urostomier, hvor blæren er fjernet, er i også stigning. Og her kan med sikkerhed tales om livsstil, da det ofte handler om kræft som følge af rygning, men dog ikke altid.

Alle aldre er berørt

Ileostomioperation kan foretages hos mennesker i alle aldre og af mange grunde, men taler man om de inflammatoriske tarmsygdomme, er det overvejende yngre mennesker i alderen 16-40 år. Colostomi kan ligeledes foretages af mange grunde og i alle aldre, men den største del er ældre patienter med cancer i tarmen.

Men også spædbørn med medfødte misdannelser kan få anlagt colostomi. I mange år har colostomiopererede kunnet benytte sig af en særlig teknik, hvor de kan lære at skylle tarmen hver anden dag og hermed have en tom tarm. Det vil sige, at de kan bruge en lille pose eller måske endda en prop. Den bruges af mange, som er aktive og i arbejde, men også af de, der har et særligt behov for at have kontrol over tarmen. Det er vigtigt, at man selv er motiveret for at lære teknikken og ikke mindst selvstændigt kan udføre proceduren efter træning.

Ny teknik og kortere indlæggelsestid

Den laparoskopiske operationsteknik, som foretages med en kikkert, har vundet stadig større indpas på de fleste hospitaler og det er et stort fremskridt, fordi den gør indlæggelsestiden på hospitalet og de fysiske ar ved operationen mindre. Fordelene er såvel hurtigere

bedring som mindre indgreb uden åben kirurgi. Hos nogle patienter foretages de såkaldte j-pouch operationer. Det er en 'indvendig' pose brugt hos udvalgte patienter med ileostomi og urostomi. Der er kommet flere af den slags operationer på det seneste, men stadig er det kun de store hospitaler, der foretager dem, fordi det er en meget speciel operation. Særligt ileostomi-operationer foretages på personer i den arbejdsdygtige alder, da de oftest forekommer i skolealderen og indtil 30 års alderen. Colostomi- og urostomi-operationer foretages mest på ældre mennesker eller på spædbørn født med misdannelser."

Inflammatorisk betændelsestilstand i tarmen varierer i sværhedsgrad, og nogle har ikke symptomer i perioder. Hidtil har man ment, at den kunne have sammenhæng med livsstil, men det er ikke bevist: Der doneres en hel del penge til forskning netop for bl.a. at finde ud af sammenhænge på dette område. Der sker også en stor udvikling omkring den medicinske behandling i disse år. Den medicinske behandling kan bestå dels af behandling med binyrebarkhormon, dels af antibiotika eller immunhæmmende behandling. Men såkaldt biologiske lægemidler som Remicade og Humira har vundet mere og mere indpas. Disse behandlinger er dyre, men samtidig meget effektive.

Overordnet og ganske væsentligt siger stomi-lægerne samstemmende, at operationsteknikken, som tidligere ofte har givet brok til følge, er blevet meget bedre.

Lækkert design

Stomiposen blev opfundet af den danske sygeplejersker Elise Sørensen i 1953, og var dengang ikke så lidt af en sensation. Inden Elise Sørensen introducerede sin opfindelse, var der ingen velfungerende metode til at opsamle afføringen med. Patienterne måtte benytte primitive hjælpemidler, som indebar bæltter, gummibeholdere og ikke mindst udsætte omverdenen for lugte og lyde, der gjorde det ekstra svært for patienten. Elise Sørensen fik godkendt sit patent på en colostomipose fremstillet af væsketæt, tyndt, elastisk plademateriale i 1954.

Tid og viden har været med til at udvikle nye fabrikater indenfor stomiposer, som eksempelvis give mindre lugtgener. Det er fordi filterfunktionen bliver bedre og bedre, men her er der dog stadig en udfordring i at gøre det endnu bedre. Bandagerne udvikles i dag med tynde klæbere, som man godt kan tillade sig at kalde "lækkert" design, og de findes i et stort udvalg. Klæberne er udviklet så godt, at de efterhånden er silketynde.

